

о. Василь Зінько, ЧСВВ, о. Михайло Коваль, ЧНІ,
В.Т. Андрушко, О.В. Огірко
м. Львів

ХРИСТІЯНСТВО У ПОСТРАДЯНСЬКИЙ ЧАС

Християнство в Україні має тисячолітню історію і неодноразово виконувало функцію підняття духовності нації, особливо у тяжкі для країни часи. Протягом багатьох століть воно відіграло роль і виконувало місію центру духовного життя, формувало світогляд нації, утверджувало справді етнічний характер, ідеї, зміст та форми творів духовної і матеріальної культури українського народу. Було центром культури, мистецтва, літератури, науки.

Соціально-економічні та духовні перетворення в українському суспільстві, спрямовані на розбудову та утвердження власної державності, потребують активної участі в цьому процесі не тільки державних інститутів і політичних партій, а й найрізноманітніших громадських організацій і об'єднань. Важливим чинником цього процесу виступає Церква. Церква – це установа, що живе в часі й має свої окремі, як і наш народ, періоди, епохи, доби свого розвитку, росту й занепаду. Тому вплив Церкви на духовність українського народу, його світогляд, морально-етичний розвиток конче необхідно розглядати за періодами і певними добами її історії, котрі становлять головні осі, на яких оберталася і обертається життя Христової Церкви на землях сучасної України. Вона хоч і відокремлена від держави, але не відокремлена від суспільства.

В умовах ідеологізації, штучних адміністративних перепон та відсутності реальної свободи совісті в колишньому радянському суспільстві поставлену проблему не вивчали. Іноді органи державної влади вдавалися до протизаконних акцій і дій стосовно релігії, Церкви й віруючих. Будь-які публікації, що об'єктивно висвітлювали роль і місце Церкви в суспільно-політичному житті, були заборонені. Тільки внаслідок загальної демократизації

суспільства появилися можливості об'єктивного висвітлення цієї проблеми.

Християнство не заперечувало всього того, чим жив до його прийняття наш народ. Воно принесло східнослов'янському народові вищу мораль, ідеали і культуру осередками яких стали церкви. Прийняття християнства і становлення церковної структури в часи Київської Русі впровадили Україну в коло європейських країн, породили її писемну культуру та заклали основи історичної пам'яті. Основна частина населення Русі-України вже наприкінці X ст. зреклася поганства і з вдячністю прийняла нову релігію.

Християнство, давши відразу розуміння Єдиного Бога, легко запроваджувалося в Україні, бо природно едналося з попередніми віруваннями, особливо в тому, що не суперечило християнству.

Християнство, яке дуже рано появилося та почало розвиватися в Україні й офіційно запроваджене 988 року, дало тут глибоку християнізацію народу, яка вилилася у великій побожності та моральності, цих основних підвалинах духовної християнської культури. Багато найдавніших рис із характеру українців яскраво свідчать, що християнство дуже рано зацепилося в Україні, створюючи власну окрему культуру, головну культуру народу.

Українська Церква, чесно й реально виконуючи своє високе завдання відповідно до духовних обставин в Україні-Русі, глибоко й широко охопила все народне життя і дала повну змогу йому сприйняти глибоку християнізацію, а тим самим утворити українську національну культуру. Українська народна культура й українське народне життя з християнством в основі своїй легко розвивалися і міцніли.

Християнство стало найсильнішим фактором освіти й культури українського народу, піднісши їх на високий ступінь. Воно дало літературі, музиці, образотворчому мистецтву, фольклору невичерпний розсип тем. Храми Божі стають центральною віссю формування численних міст і сіл, надаючи їм зовнішнього християнського вигляду. Церква почала вводити справжню освіту.

Взаємовідносини Церкви і держави розвивалися за принципами: “віддайте, що кесареве – кесареві, а що Боже – Богові” (Лк. 20,25). Християнство сьогоднішнього дніпровського краю можна поділити на три великі групи: православне, католицьке і протестантське. Хоча кожна з них визнає Христа Господа, але однак кожна з них різниться не лише обрядами та організаційною окремою структурою, але й має свої варіанти щодо вірування в науку Христову.

Перша, яка зродилася у IX сторіччі, коли константинопольський патріарх Михайло I Керуларій розірвав єдність з Римом у 1054 році, охоплює грецький, сирійський та слов'янський світ у своїй більшості. Православні тримаються такого принципу у своїй організаційній структурі, що кожен край має свою автономію чи краще по-церковному автокефалію. Належність до царгородського чи антиохійського або й єрусалимського патріархату – тільки номінальна і то не всі автокефальні церкви визнають.

Друга група християн – це католики, тобто ті, що визнають головою папу як наслідника св. апостола Петра з постанови Ісуса Христа (Мт. 16, 18). В нашій дніпровській землі вони мають дві форми католицизму: латинську й київську (греко-католицьку чи візантійську).

Третя група – дуже різноманітна та строката й має цілу множину різних деномінацій і відламків, кожна з окремим статусом і управою та формою християнського життя.

За статистикою православні найчисельніша група у державі. Однак треба зазначити, що й вона має свої поділи, їх під сучасну пору є три: московського і київського патріархатів та автокефальна.

На сході та півдні України є значна кількість протестантів. Протестантизм (латинське слово protestants, - тобто той, хто привселюдно на щось доводить) – третій (після православ'я й католицизму) напрям християнства. Він виник пізніше інших – у XVI столітті внаслідок протесту німецького пастора Мартіна Лютера. Від давніх історичних Церков – православної і католицької протестантські конфесії відрізняються: вченням про

безпосередній зв'язок людини з Богом без посередництва Церкви, відсутністю окремого стану священників і єпископів, відсутністю поділу на ієрархію і мирян (миряни не відділяються від духовенства – священство розповсюджується на всіх віруючих), ствердженням, що спасіння людини досягається тільки через особисту віру в Христа і в Його євангельську правду, що Христос уже викупив людину своєю жертвою на хресті, а завдання людини – гідно і вдячно прийняти цю жертву розумом і серцем, й незмінно йти за Христом, єдиним джерелом віри визнають Біблію, скасувавши Святе Передання, яке вони відносять до людської вигадки. З семи Святих таїнств визнають лише хрещення і спогад причастя. Не моляться за тих, хто вже помер, не визнають ікон, культу святих і Матері Божої. Богослужіння складається з проповідей, молитов і співів псалмів.

Маючи фінансову та особисту поміч з-за кордону, протестанти мають доступ до засобів масової інформації, навчальних закладів. Творячи своє замкнуте суспільство – тримаються цілком окремо і тим самим замість цементувати громадян в одну – всенародну спільноту, - розкладають її і державу.

Про ці речі треба знати і перебуваючи в перехідному суспільстві корисно для народу й власної держави використати.

Через затії ворогів нашої Церкви і народу, різні упередження, серед українців укорінилися релігійні поділи та непорозуміння внаслідок чого, Українська Церква поділена на кілька християнських церков, які суперничають між собою, тоді як незалежній Українській державі необхідна єдина Церква, яка б зберігала б тисячолітню християнську традицію українського народу й вела б його, духовно й національно об'єднаного та оновлено, у третє тисячоліття християнської ери.

Протиставляючи греко-католиків православним, міжконфесійна боротьба роз'єднує український народ. Тільки християнство Володимира Великого, християнська культура, українська мова і християнські звичаї й єдина Українська Церква зможуть об'єднати й оновити його на тривких християнських засадах.

Натомість, для розпалювання міжусобиць, упереджено трактується історія Христової Церкви в Україні, історія Берестейської Унії, перекручуються причини та наслідки праці визначних діячів Української Церкви, в тому числі Української Греко-Католицької Церкви, їх роль і місія у минулому та сучасному. Слід зауважити, що у ряді випадків цих прикрих і болючих конфліктів можна було б уникнути, якби віруючі та духовенство, ніяк не закриваючи сумної, аж до жаху проймаючої дійсності українського народу на матірних землях, звільнилися від тих прокрустових схем, що нав'язувалися цілі десятиріччя, або підкинені для розпалювання чвар в останні роки, запрягли найкращі сили, спільно шукали ліку змінити цей стан – праця для поєднання в Христі, в терпінні за Христа, за Його Святу Церкву і за її єдність, а не зупинялися на полемічних дискусіях, переважно політичного характеру, які ведуться і сьогодні.

Тому ця важлива проблема вимагає об'єктивного висвітлення "білих плям" в історії України та її Церкви. Щоб перейнятися екуменічним духом та віддати себе екуменічній справі, передусім потрібно пізнати в об'єктивному світлі історію християнства українського народу та героїчний подвиг пастирів Української Церкви для відновлення її єдності з Вселенською Церквою, треба знати тих першоієрархів, які посвятили себе утвердженню цієї єдності.

У цій історичній хвилі, в час нової доби Української Церкви й Української Держави, маємо зробити свій вклад у їх єдність. Правдою для нас повинна бути Господня віра, християнська мораль, що міцно переплились з долею рідного народу, його сподіваннями.